

Central European
Digital Media
Observatory

CEDMO Trends:

4. vlna očima Medianu

Espresso

MEDIAN

OBSAH ZPRÁVY

1 Základní parametry

1.1 Specifika šetření

2 Nové trendy

3 Vnímané vystavení dezinformacím

4 Vnímaní aktuálních narativů

5 Dezinformace, které nejčastěji zaujaly

1 Základní parametry

Název výzkumu:	CEDMO Trends: <i>Česká společnost v době změn</i> (4. vlna)
Termín hlavního sběru dat:	9. 6. 2023 – 22. 06. 2023
Cílová skupina:	populace 16+
Způsob výběru respondentů:	kvótní výběr
Opора nastavení kvót:	ČSÚ
Sledované kvóty:	pohlaví, věk, vzdělání, kraj, velikost místa bydliště, užívání internetu, volební chování v parlamentních volbách 2021 a prezidentských volbách 2023
Metoda sběru:	CAWI, panelový výzkum
Celkem platných dotazníků:	3 240

1.1 Specifika šetření

Zadavatelem výzkumu je Univerzita Karlova, resp. výzkumné pracoviště CEDMO NPO a realizátorem projektu společnost MEDIAN. Vedoucí výzkumného týmu za Univerzitu Karlovu je Václav Moravec, vedoucí výzkumného týmu za MEDIAN je Marek Pecka a Přemysl Čech. Zadání dotazníku připravil zadavatel a jeho konečná verze byla sestavena ve spolupráci s dodavatelem. Administrace dotazníku probíhala elektronicky. Výběr respondentů byl proveden z Online panelu MEDIAN. Respondenti byli rekrutováni dle kvótního předpisu schváleného zadavatelem.

Tento projekt je financován z Nástroje pro oživení a odolnost EU.

2 Nové trendy

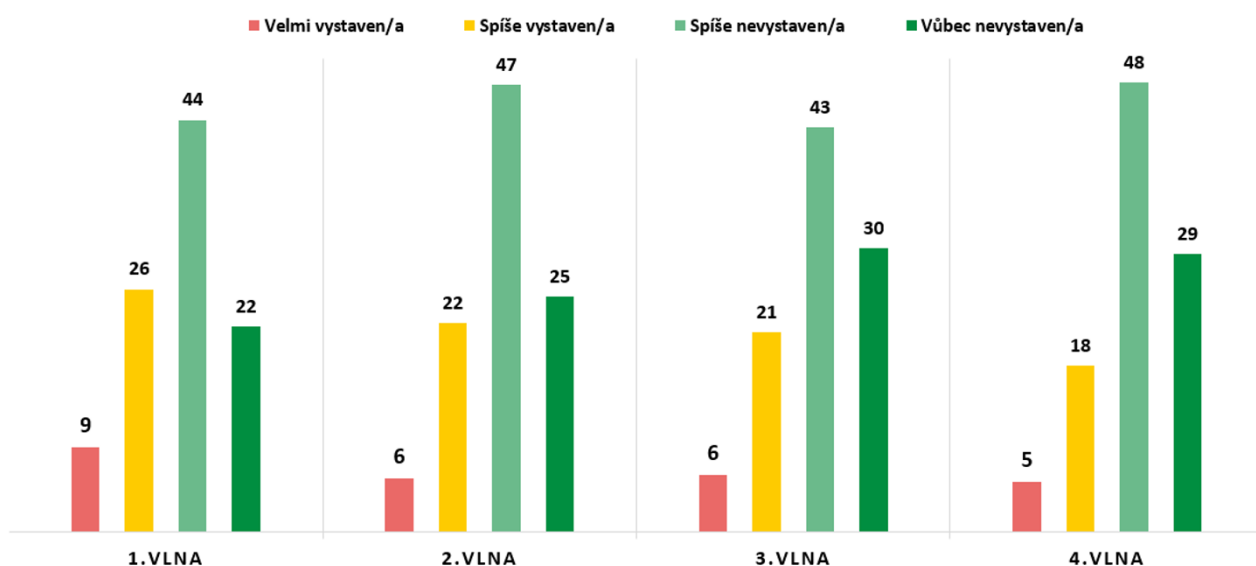
Ve čtvrté vlně výzkumu CEDMO Trends bylo identifikováno **několik nastupujících trendů**.

- Roste počet lidí, kteří se cítí, že dezinformacím nejsou „spíše či vůbec“ vystaveni.
- Stále méně lidí vnímá šíření nepravdivých informací jako „velmi závažný problém“.
- Klesá počet lidí, kteří se domnívají, že šíření nepravdivých informací ohrožuje bezpečnost ČR.
- Vzrostl počet lidí, kteří se domnívají, že by stát **neměl** regulovat média prezentující nepravdivé či manipulativní informace
- Nárůst zaznamenala možnost, kdy respondenta v posledním měsíci nejvíce zaujala dezinformace, která souvisela s určitými médii, žurnalisty, nebo odkazovala na tendenční prezentaci informací.
- Klesá povědomí o pravdivých mediálně komunikovaných narativech, a zároveň mírně roste povědomí o nepravdivých narativech.
- Věrohodnost nepravdivých narativů klesla. Názorové tábory u narativů spojených s Ruskem se početně vyrovnávají.
- Lidé považují narativy ve prospěch vlády nebo premiéra Petra Fialy za dezinformační mnohem častěji než v minulé vlně.
- Roste počet lidí, kteří jsou „zcela nespokojeni“ s fungováním demokracie v České republice.

Nově naměřené trendy ukazují na mírně se snižující obavu z šíření dezinformací. Právě tak lehce klesá důvěra ve správnost dezinformačních sdělení. Změny, které v našich řadách zaznamenáváme, mohou signalizovat snižující se zájem o veřejné dění.

Za dezinformační respondenti nadále označují narativy nepřátelské vůči Ukrajině a podporující vládu Petra Fialy. Zejména nedůvěra v prohlášení, která podporují současnou vládu, pozvolna narůstá. Velmi nepatrně také narůstá podpora Ruska v jeho agresi na Ukrajině. Zejména v druhém uvedeném případě je nutno zdůraznit, že jde o změnu v rozsahu desetin procentního bodu. Až dlouhodobé srovnání ukáže, který vývoj setrval a vytvořil tak dlouhodobý trend a který byl pouze jeho krátkodobým zakolísáním.

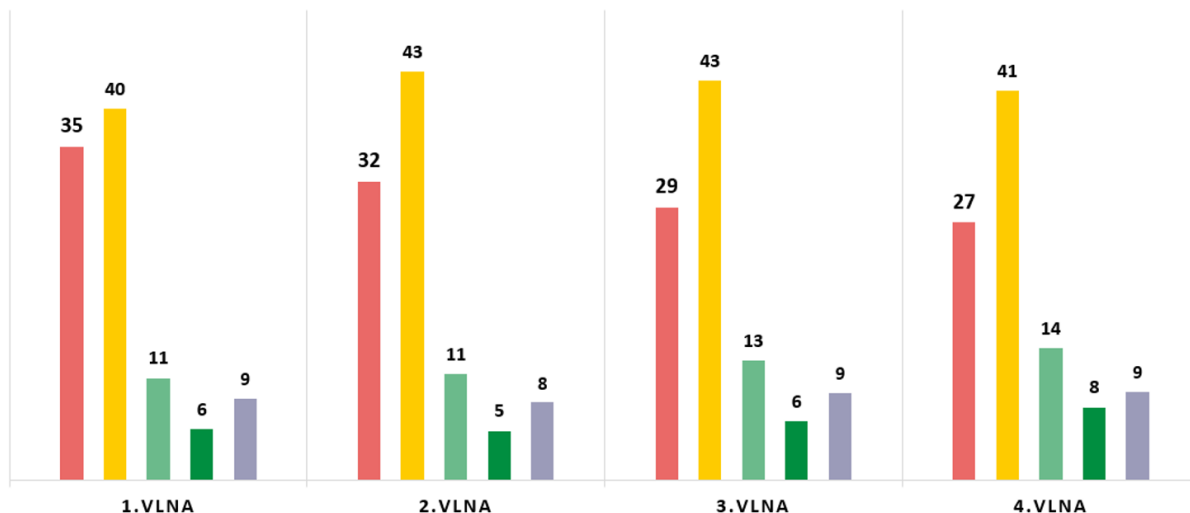
3 Vnímané vystavení dezinformacím

IP02. Do jaké míry jste v uplynulém měsíci podle Vašeho názoru byl/a, anebo nebyl/a vystaven/a účelově šířeným nepravdivým či manipulativním informacím (někdy též označovaným jako „dezinformace“) v médiích?

V časovém horizontu klesá počet lidí, kteří se cítí dezinformacím „velmi“ vystaveni (z 9 % v 1. vlně na 6 % ve 2. a 3. vlně a na 5 % v současné 4. vlně). Rovněž kontinuálně klesá počet lidí, kteří se dezinformacím cítí „spíše“ vystaveni (z 26 % v 1. vlně na 22 % ve 2. vlně na 21 % ve 3. vlně a konečně na 18 % v současné 4. vlně).

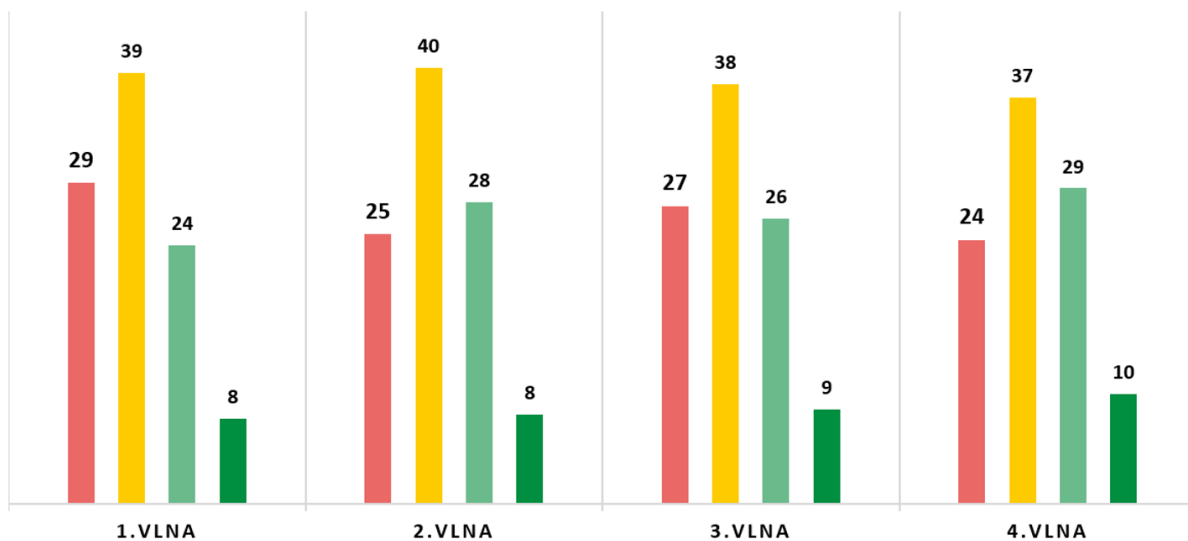
■ Velmi závažný problém ■ Dostí závažný problém ■ Málo závažný problém ■ Vůbec to není problém ■ Nevím, nedokážu posoudit

IP04. Jak závažným problémem je podle Vás šíření nepravdivých a manipulativních informací (někdy též označovaných jako „dezinformace“) po internetu?

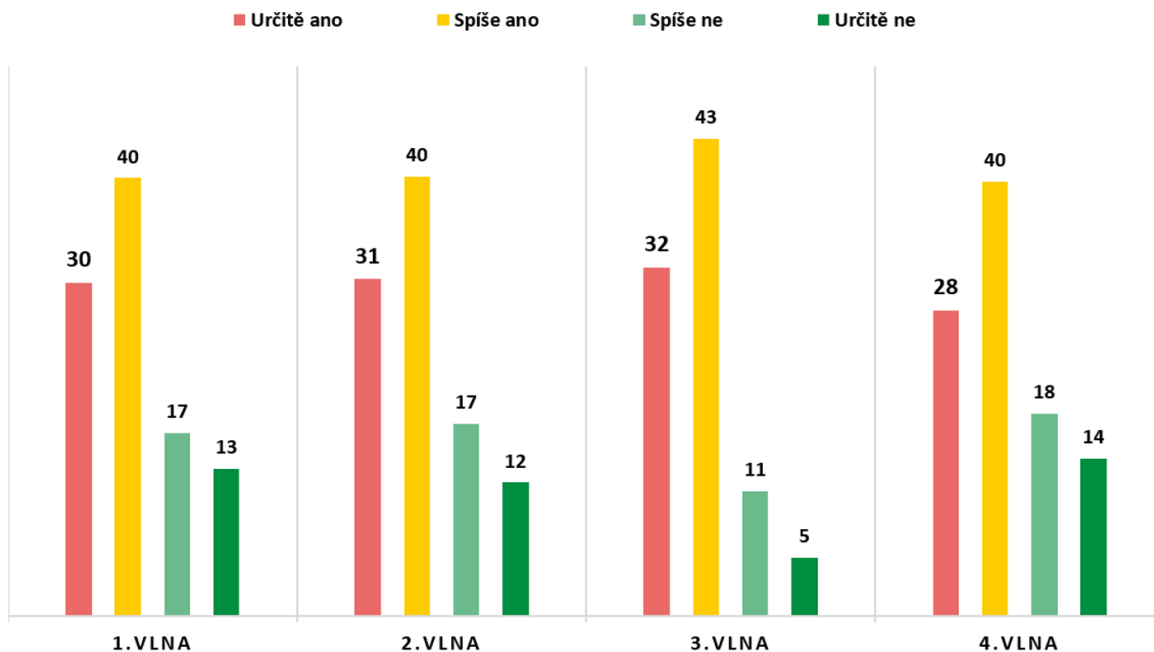
Co se týče vývoje vnímání závažnosti problému šíření nepravdivých informací, popularita odpovědi „velmi závažný problém“ se snížila z 35 % v 1. vlně na 32 % ve 2. vlně na 29 % ve 3. vlně a konečně na 27 % v současné 4. vlně.

■ Určitě ano ■ Spíše ano ■ Spíše ne ■ Určitě ne

IP05. Myslíte si, že šíření nepravdivých a manipulativních informací (někdy též označovaných jako „dezinformace“) ohrožuje bezpečnost České republiky?

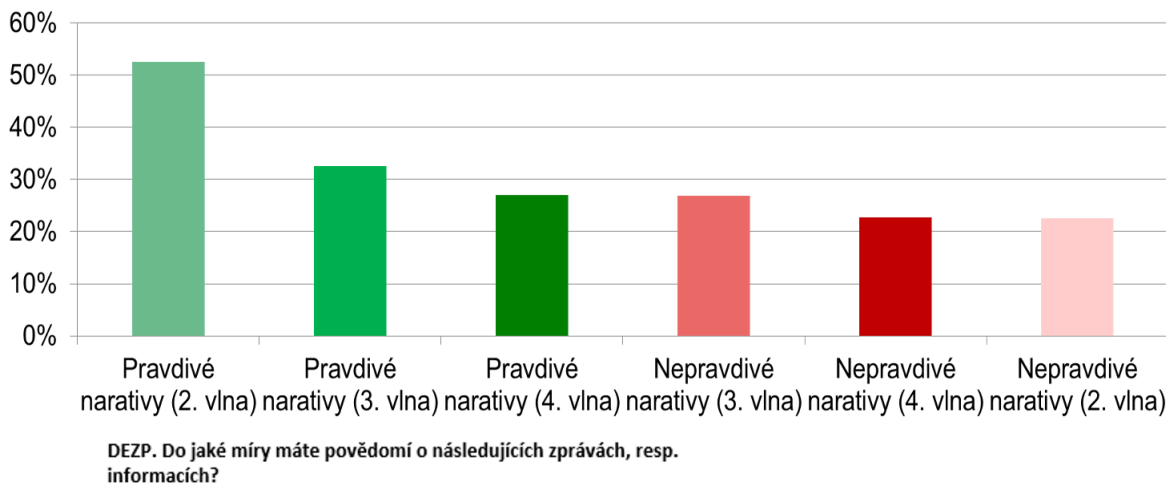
V otázce ohrožení bezpečnosti České republiky šířením nepravdivých informací byl v časovém horizontu zaznamenán slabý růst u odpovědi „určitě ne“ (ze 7,8 % na 8,1 % poté na 8,6 % a konečně na 10 % v současné 4. vlně).

IP07. Je správné, když stát omezí nebo znemožní působení médií, která šíří nepravdivé či manipulativní informace (někdy též označované jako „dezinformace“)?

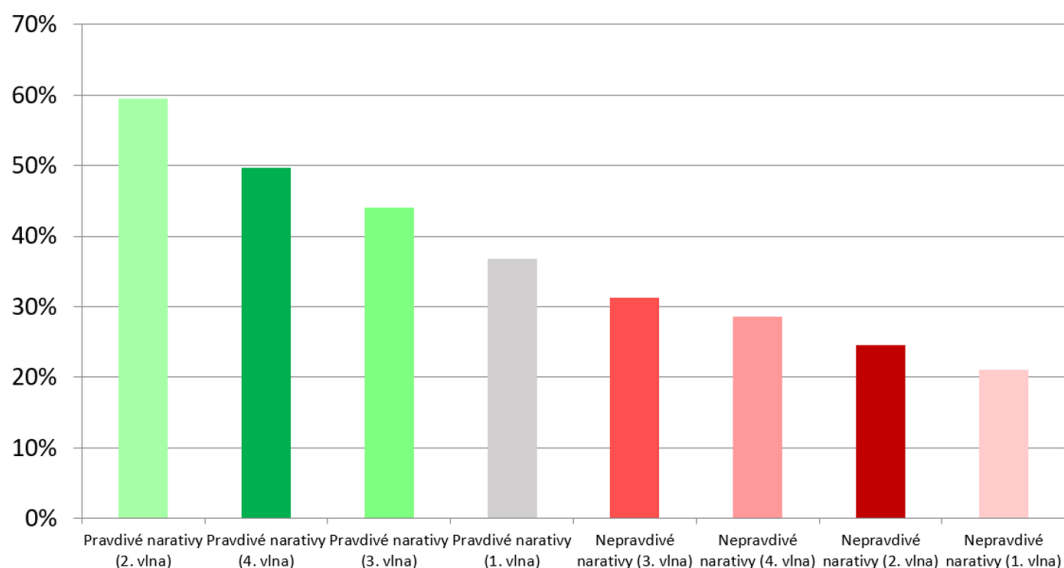
S velkou mírou opatrnosti můžeme konstatovat, že pozvolna klesá souhlas s případným zákazem dezinformačních médií. Významný vzestup je vidět obzvláště v současné vlně (ze 17 % u odpovědi „určitě + spíše by stát neměl regulovat tato média“ ve 3. vlně a na 32 % ve 4. vlně).

4 Vnímání aktuálních narativů

Oproti druhé vlně sběru dat byl zaznamenán významný pokles povědomí o pravdivých narativech, z 53 % na 33 % a konečně na 27 %. Vývoj v následujících vlnách nám umožní určit, zda tento pokles lze připisovat konkrétním zvoleným narativům pro současnou vlnu, anebo se jedná o začátek trendu

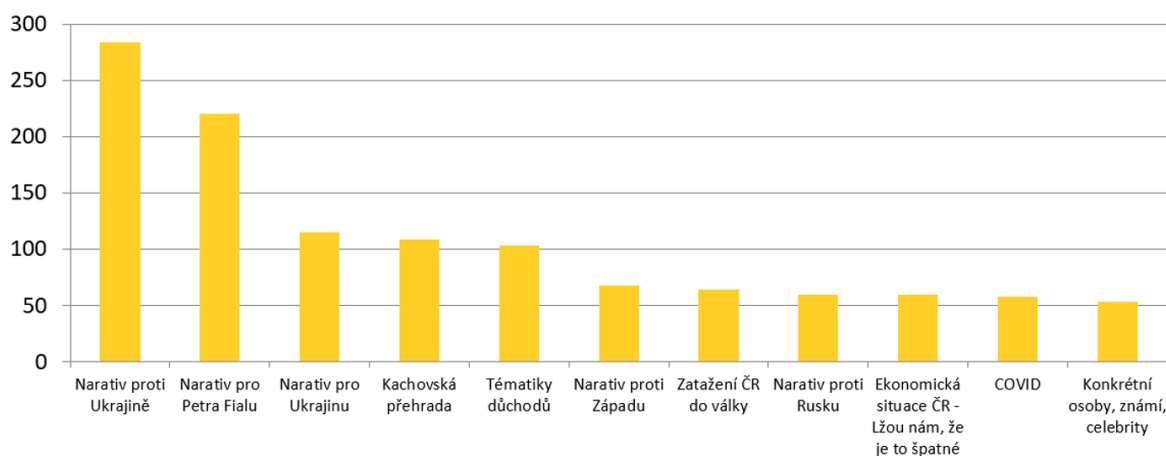
obecného upadání zájmu veřejnosti o určitý druh zpravodajství. Povědomí o nepravdivých narativěch navíc v této vlně kleslo zpět, z 27 % na 23 %.

DEZ. Do jaké míry považujete následující zprávy za nevěrohodné, nebo naopak věrohodné?

Pozitivní trend byl zaznamenán v otázce věrohodnosti aktuálních narativů. Věrohodnost nepravdivých narativů klesá. Dezinformační narativy nabízené ve 3. vlně přesáhly popularitu dezinformačních narativů z 1. vlny a 2. vlny a ve 4. vlně klesly popularity všech nepravdivých narativů. Zároveň aktuálně prezentované pravdivé narativy dosáhly vyšší popularity než pravdivé narativy 3. vlny.

5 Dezinformace, které nejčastěji zaujaly

IP01A. Popište vlastními slovy, jaká nepravdivá či manipulativní informace (někdy též označovaná jako „dezinformace“) Vás v uplynulém měsíci zaujala?

* Uváděny jsou absolutní četnosti součtu daných odpovědí uvedených v rámci IP01 (respondenti měli 3 možnosti deklarovat narativ), které dosáhly hodnoty alespoň 10.

Od prvního termínu sběru dat v březnu 2023 se nezměnilo, že téma Ukrajiny představuje v odpovědích respondentů nejčastěji uváděný zdroj dezinformačních narativů. Pozitivní zprávou je, že jako dezinformační považovali respondenti v každé vlně častěji narativ zaměřený protiukrajinsky.

V současné vlně se zároveň silně obtiskly události spojené s připravovaným vládním balíčkem daňových reforem, které vynesly narativy ve prospěch vlády, resp. premiéra Petra Fialy, na druhé místo. Kdybychom navíc přičítali tématiku odchodu do důchodu (samostatně se umístila 5.), potom by „provládní“ narativy obsadily dokonce první místo. Naopak protivládní narativy se umístily až na 10. místě.

Rovněž významný nárůst zaznamenala možnost, kdy odpověď respondenta souvisela s konkrétními médii, žurnalisty, nebo odkazovala na tendenční prezentaci informací. V žebříčku se umístila třetí.

V neposlední řadě se objevil znepokojivý trend u narativů souvisejících s Ruskem, kdy narativy pro i proti dosáhly téměř stejného výsledku (3,4 %, resp. 3,5 %).

Téma Ukrajiny i nadále představuje nejčastěji uváděný zdroj dezinformačních narativů. Jako dezinformační považovali respondenti častěji opět narativ zaměřený protiukrajinsky. Narativ pro Ukrajinu obsadil tentokrát 3. místo v žebříčku (posun ze 4. místa ve třetí vlně).

Narativy pro Petra Fialu si udržely svou „popularitu“ i v červnové vlně. Implicitní úpadek podpory vládě trvá, nejednalo se o výchylku způsobenou představením daňového balíčku v květnu.

Byť je na základě 4. vlny možno hovořit o trendu desenzibilizace v důsledku mediální masáže (viz IP02 – IP04), jak bylo zmíněno výše, tak zároveň pozitivní zprávou je posun narativů o médiích, žurnalistech nebo tendenční prezentaci informací ze 3. na 11. místo. Nejedná se tedy o obecný úpadek důvěry v mediálně komunikované manistreamové narativy – ve 3. vlně se vyskytující propad důvěry v média lze pravděpodobně přičíst na vrub nárazové rozmrzelosti s kroky vlády. Konec konců i v otázce po únavnosti medializovaných narativů (viz výše, IP09) se projevuje vysoká vnímaná únavnost z opětovného proklamování vládních kroků v médiích. Tato únavnost je dle odpovědí respondentů srovnatelná např. s únavou z mediální prezentace války na Ukrajině.